

SVEIKATOS PRIEŽIŪROS IR SOCIALINIŲ PASLAUGŲ PRIEINAMUMAS RIZIKOS GRUPĖS MOKINIAMS

Tyrimo vadovas: dr. Loreta Stonienė

Atsakingas vykdytojas: Martynas Izokaitis

Tyrimo vykdymo laikotarpis: 2016 m. balandžio mėn. –2017 m. kovo mėn.

Tyrimo pagrindimas. Dauguma paauglių vartoti alkoholį ir tabaką pradeda mokykliniame amžiuje. Mokyklose įdiegta nemažai prevencijos priemonių, vykdomos įvairios programos, tačiau nuo psichoaktyvių medžiagų vartojimo problemos nustatymo iki pagalbos suteikimo praeina nemažai laiko, be to tik nedidelė dalis mokinių nukreipiami pagalbos mokiniui specialistams.

Tyrimo tikslas – įvertinti ankstyvosios intervencijos paslaugų prieinamumą bendrojo ugdymo mokyklų rizikos grupės mokiniams.

Tyrimo uždaviniai:

Įvertinti ankstyvosios intervencijos paslaugų prieinamumą bendrojo ugdymo mokyklose 16 m. mokinių požiūriu;

Įvertinti ankstyvosios intervencijos paslaugų prieinamumą, esamas kliūtis ir poreikius bendrojo ugdymo mokyklų rizikos grupės mokiniams, pagalbos mokiniui specialistų požiūriu;

Nustatyti ankstyvosios intervencijos paslaugų prieinamumą rizikos grupės mokiniams tėvų / globėjų požiūriu.

Tyrimo metodika. Atlikti kiekybinis (anketinė apklausa) ir du kokybiniai (pusiau struktūruotas interviu ir sutelktos grupės diskusija) tyrimai. Kiekybinis tyrimas vykdytas 19-oje Vilniaus m. ir Klaipėdos m., Visagino ir Rokiškio r. bendrojo ugdymo mokyklų. Tiriamąją populiaciją sudarė 978 šešiolikos metų mokiniai, kurie apklausti naudojant tyrėjų sudarytą klausimyną. Rizikos grupę sudarė mokiniai, kurie per paskutines 30 d. rūkė tabaką, vartojo alkoholį arba bent kartą gyvenime vartojo narkotines medžiagas.

Sutelktos grupės diskusijos atliktos Vilniuje ir Klaipėdoje, kuriose dalyvavo 18 pagalbos mokiniui specialistų iš 10 bendrojo ugdymo mokyklų. Pusiau struktūruoto interviu metodu apklausti 6 tėvai/globėjai, kurių vaikai gavo paslaugas Vilniaus ar Kauno apskrities priklausomybės ligų centruose. Sutelktos grupės diskusija ir pusiau struktūruotas interviu vyko pagal tyrėjų parengtas schemas.

Rezultatai. Per paskutines 30 d. tabaką rūkė 24,2 proc., alkoholį vartojo 40,8 proc., bent kartą gyvenime narkotines medžiagas vartojo 12,9 proc. 16 m. respondentų. Ankstyvosios intervencijos paslaugos psichoaktyvias medžiagas vartojantiems mokiniams mokyklose teikiamos labai ribotai, veikla nėra orientuota į labiausiai rizikuojančius mokinius, todėl buvo naudinga tik kas šeštam rūkančiam ir kas dešimtam piktnaudžiaujančiam alkoholiu ar narkotinėmis medžiagomis jaunuoliui. Anot mokinių apie rūkymą žino 46 (19,41 proc.), alkoholio vartojimą – 26 (6,52 proc.) ir narkotikų vartojimą – tik 7 (5,56 proc.) mokykloje dirbantys specialistai. Tik 4 mokiniai patys kreipėsi pagalbos į mokyklos specialistus dėl psichoaktyvių medžiagų vartojimo. Nustatytas žemas šias medžiagas vartojančių mokinių pasitikėjimas pagalbos mokiniui specialistais (19,4 proc. mokinių) bei skeptiškas mokykloje teikiamos pagalbos efektyvumo vertinimas.

Ankstyvosios intervencijos dėl psichoaktyvių medžiagų vartojimo vykdymą mokykloje pagalbos mokiniui specialistai vertina skeptiškai. Anot jų mokykla nėra tinkama vieta tokiai veiklai, be to, jie nėra pasirengę ir kompetentingi tiek, kad galėtų teikti paslaugas, peržengiančias

informavimo/konsultavimo ribas. Pagrindinė problema mokyklose yra rūkymas, o alkoholį ir narkotines medžiagas mokiniai vartoja už mokyklos ribų, savaitgaliais. Tyrimas atskleidė reikšmingų ankstyvąją intervenciją vykdyti trukdančių veiksnių: psichikos sveikatą supančią stigmą, psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencijos sistemos fragmentiškumą, adekvataus finansavimo ir efektyvumo vertinimo stoką bei netinkamai formuojamą pagalbos mokiniui specialistų darbo krūvį. Pagalbos mokiniui specialistai išsakė nepasitenkinimą kvalifikacijos kėlimo kursais, nes jie dažnai būna jau girdėti, metodinė medžiaga sena, neįdomi mokiniams. Patirtys dėl bendradarbiavimo yra įvairios: nusivylimas esama sistema, nesulaukiama pagalbos, nes poreikis didesnis nei institucijų galimybės ir nepakankamas pasitenkinimas bendradarbiavimu bei gerais santykiais su policija, nepilnamečių reikalų inspektorais.

Tėvų/globėjų lūkesčiai dėl mokyklos galimybių padėti dėl psichoaktyvių medžiagų vartojimo per dideli ir, nežiūrint administracijos noro padėti, mokykloje esamų pagalbos galimybių nepakako, nes mokiniai tokios pagalbos dažnai atsisako arba reikalinga pagalba mokiniui viršijo mokyklos pagalbos teikimo galimybes. Dėl šių priežasčių pagalbos reikėjo ieškoti už mokyklos ribų sveikatos priežiūros ir kitose institucijose.

Daugiau informacijos Jums gali suteikti Higienos instituto Visuomenės sveikatos technologijų centro Tyrimų skyriaus specialistas Martynas Izokaitis, tel. (8 5) 261 4184, el. p. martynas.izokaitis@hi.lt